

Forskningsmidler til universiteterne

I dette notat skitseres et overordnet billede af hovedlinjerne i fordelingen af forskningsmidler til universiteterne i de kommende år. Efterhånden som globaliseringsstrategiens forslag herom realiseres og midlerne øges frem mod 2010 vil der ske store ændringer i det samlede system, og der kan forventes mærkbare ændringer i balancen mellem institutioner og videnskabelige hovedområder. Notatet har fokus på de forventede ændringer og på de udfordringer AC skal være særligt opmærksomme på.

Forskningsmidlerne for 2007:

Den store forandring på universiteterne i 2007 ligger i fusionerne og ikke så meget i fordelingen af forskningsmidler, som i det store hele følger det kendte fordelingsystem. Der er sket en forøgelse af midlerne på 1 mia. kr., men det store ryk afventer de mere grundlæggende ændringer i fordelingssystemet.

Der er afsat ekstra basisbevillinger på i alt 300 mio. kr. i 2007, hvoraf de 150 mio. kr. er ordinære basismidler, som fordeles efter 50-40-10 modellen. Den opretholdes i 2007, mens der arbejdes på en ny model for fordeling af basismidler efter kvalitet.

Der fordeles også 35 mio. kr. til flere ph.d.-stipendiater, og disse midler er fordelt efter en særlig beregning, som indebærer tillægsaftaler til universiteternes udviklingskontrakter om forøgelse af ph.d.-optaget. Det er AC's indtryk, at VTU har udarbejdet måltal for ekstraoptag for samtlige universiteter for perioden 2007-2010 og fordelt de afsatte ph.d.-midler herefter, således at det bliver muligt at nå målsætningen om et ph.d.-optag på 2400 i 2010. Hvert universitet har dog kun fået oplyst egne måltal, og hverken Rektorkollegiet eller AC har fået adgang til det samlede talmateriale.

Derudover fordeles der 40 mio. kr. til ekstra postdoc-stillinger, og også på dette område kan der forventes opstillet måltal for de enkelte universiteter. Midlerne vil blive fordelt efter 50-40-10-modellen på grundlag af aktivitet på samtlige hovedområder.

De eneste basismidler, der ikke er nogen fordelingsmodel for endnu, er 65 mio. kr. til præmiering af dansk deltagelse i internationalt forskningssamarbejde. I forliget står blot, at puljen fordeles forholdsmæssigt efter institutionernes succes med hjemtagning af midler fra EU's programmer. Ifølge VTU er der endnu ikke taget beslutning om, hvordan midlerne konkret skal fordeles.

Der er desuden i 2007 afsat 200 mio. kr. til den såkaldte 3. vej, hvor midlerne fordeles i større portioner til universiteternes ledelser efter ansøgning, og disse midler skal anvendes til infrastruktur. Midlerne udmøntes af ministeren efter rådgivning fra forskningsrådene og KUF. Der vil blive et første opslag, hvor universiteterne kan komme med interessetilkendegivelser, og herefter vil der blive en egentlig ansøgningsrunde med en international ekspertgruppe som bedømmere. VTU forventer, at

midlerne vil blive udmøntet ultimo 2007 og at der vil blive afsat 40 mio. kr. til opgradering af forskernettet.

Forskningsmidlerne for 2008:

Der blev allerede i forbindelse med finansloven for 2007 indgået forlig om fordeling af de nye forskningsmidler fra globaliseringspuljen for 2008. Til gengæld er der flere af de centrale forslag fra globaliseringsstrategien, som der endnu ikke foreligger konkrete modeller for, selv om de forventes at skulle have virkning fra og med finansloven for 2008.

Modellerne er endnu ikke præsenteret for forligsparterne, idet Videnskabsministeriet stadig arbejder på dem – i nogle tilfælde i samarbejde med Rektorkollegiet – og dermed kan der endnu ikke foretages en samlet vurdering af fordelingsystemet fra og med 2008.

Model for kvalitetsbaseret fordeling af basismidler

Fra og med 2008 er det intentionen, at basismidlerne skal fordeles efter kvalitet, og VTU og Rektorkollegiet arbejder pt. på at sammensætte en indikatormodel. Modellen består af to dele: et system til vurdering af kvalitet baseret på indikatorer og en regnemodel, der kan omsætte kvalitetsmålet for de 8 universiteter til en basisbevilling for hver. Det forudsættes, at den valgte model ikke må føre til "uacceptabelt store årlige ændringer i det enkelte universitets basisbevilling".

Indikatormodellen skal bygges op af tre sæt indikatorer knyttet til hhv. forskningskvalitet, uddannelseskvalitet og vidensspredningskvalitet. Pt. er der nedsat tre arbejdsgrupper, som skal videreudvikle de tre sæt indikatorer og regne på konsekvenserne af forskellige modeller. På uddannelse er der et rimeligt klart og tilgængeligt talgrundlag, og her arbejdes med indikatorer som frafaldsprocent, gennemførelsestid og beskæftigelsesgrad. På forskning arbejdes der med bibliometriske indikatorer, men her er talgrundlaget endnu ikke klar. Endelig arbejdes der på vidensspredning med indikatorer som samarbejdsaftaler med det private erhvervsliv og patenter.

Rektorkollegiet deltager i alle tre grupper, men har endnu ikke set et udspil til en samlet model. Rektorkollegiet ser helst en model med få og ret overordnede indikatorer. Det er sandsynligt, at et samlet forslag til model vil blive præsenteret i løbet af foråret.

Model for konkurrence ml. universiteter om midler til store projekter

Både VTU og rektorkollegiet har arbejdet med konkrete modeller for den såkaldte 3. vej eller ledelsesmidlerne, som Rektorkollegiet benævner dem. Disse midler figurerer i globaliseringsaftalen under fri forskning og benævnes frie midler til universiteterne, og der er afsat 240 mio. årligt i 2008 og 2009.

VTU har tidligere foreslået, at hvert universitet melder ét stort projekt ind, som bedømmes centralt - lidt i stil med Danmarks Grundforskningsfond. Rektorkollegiet finder, at denne model kræver meget veldefinerede projekter og derved kommer den til at stå i vejen for risikovillighed og fornyelse. Rektorkollegiets eget forslag bygger på, at hvert universitet får en trækingsret på en andel af puljen af midler – og at denne andel så udbetales efterhånden som bestemte mål nås. Denne model sætter indsatsområder i fokus og belønner implementering.

VTU ser midlerne på den måde, at projekterne skal hænge sammen med udviklingskontrakterne og de strategiske planer, men når man først har vundet dem, så vil de være at ligne med basismidler. Ifølge VTU er der ikke nogen konkret model klar endnu, og det skyldes ikke mindst problemet med, hvem der skal bedømme projekterne, og hvilken instans der skal være udmøntningsorgan. En model forventes dog at være klar i løbet af foråret.

I 2008 er der inden for den 3. vej - udover til infrastruktur og frie midler til universiteterne – afsat 55 mio., som institutionerne skal anvende til at skabe mere systematisk viden. Dette dækker over midler til forskning i forhold til professionerne og professionsuddannelserne, og man må formode at udviklingen af en fordelingsnøgle først kommer på tale, når de nye professionshøjskoler og deres samarbejdsrelationer med universiteterne er lidt mere på plads.

Reform af overheadordningen

VTU arbejder efter sigende i øjeblikket på en ny model for overhead, der indebærer, at der bliver to takster – en til de våde områder og en anden til de tørre. Rektorkollegiet har valgt at gå ind på denne tanke og foreslået 100 % til de våde og 60 % til de tørre. Videnskabsministeriet har umiddelbart foreslået en slags nulsums-spil, hvor overheaden sættes ned for de tørre og hæves for de våde, men det har rektorkollegiet blankt afvist. Det siges, at der i det seneste udspil fra VTU arbejdes med en takst på 60 % for de våde områder og 40 % for de tørre.

Under alle omstændigheder giver VTU udtryk for, at en reform af overheadordningen indebærer flere vanskeligheder end først forventet. Alle er enige om, at overheaden bør dække de fulde omkostninger, men hvad vil de fulde omkostninger sige? Her mangler der et dækkende datagrundlag. Samtidig er der problemet med, hvor pengene skal komme fra – skal de tages fra basismidlerne eller skal rådene simpelthen uddele midler til færre projekter? AC har i den sammenhæng foreslået, at midlerne skaffes til veje ved indfasningen af globaliseringsmidlerne, således at rådene over en årrække tilføres tilstrækkeligt med midler til at dække fuld overhead uden at støtte færre projekter.

Videnskabsministeriet arbejder nu på først at afklare og skabe enighed om, hvad de faktiske omkostninger er, når der bevilges penge til et projekt, og derefter må det så afklares, hvordan en reform skal finansieres. Rektorkollegiet har foreløbig haft en uformel dialog med VTU, men er endnu ikke formelt inddraget i arbejdet. Alt i alt tyder meget således på, at en reform først vil blive aktuel i forbindelse med finansloven for 2009.

Forskningsmidlerne for 2009-2010:

Størstedelen af forskningsmidlerne fra globaliseringspuljen, nemlig 60 % af den samlede pulje på 21 mia. kr. ekstra til forskning, er der endnu ikke indgået politisk forlig omkring. Det drejer sig om ca. 1 mia. kr. i 2009, ca. 3,6 mia. kr. i 2010, ca. 3,9 mia. kr. i 2011 og ca. 4,1 mia. kr. i 2012.

Der er således stadig gode muligheder for at få indflydelse på fordelingen af globaliseringsmidlerne til forskning og dermed fremme AC's mærkesager på forskningsområdet i forhold til nogle af de partier, som kan forventes at indgå i et kommende forlig.

Opgaven her og nu går derfor på at udarbejde et konkret forslag til fordeling af globaliseringsmidlerne for 2009-2010 (evt. 2012) og knytte relevante policy-forslag til fordelingen af midler.

AC fokusområder

- Indikatorer og samlet model for kvalitetsfordelte basismidler
 - Model for konkurrence mellem universiteterne om midler til store projekter
 - Reform af overheadordningen: Hvilken model foretrækker AC?
 - Helheden i fordelingsystemet i 2008 og 2009 – balance eller skævvridning?
 - Hvordan bliver balancen mellem våde og tørre områder?
 - AC-forslag til fordeling af globaliseringsmidler 2009-2010 (evt. 2012)
- +
- Helheden i universiteternes finansiering – på tværs af uddannelse og forskning